

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**  
**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**  
**ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ**  
**ΥΠΟΘΕΣΗ NOEL BAKER**  
**ΚΑΤΑ**  
**ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

*(Προσφυγή υπ' αριθ. 32155/04)*

**ΑΠΟΦΑΣΗ**  
**ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ**  
**21 Ιουνίου 2007**

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική  
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.  
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

**Στην υπόθεση Noel Baker κατά της Ελλάδος**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),  
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρο,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Α. ΚΟΒΛΕΡ,

Κ. ΗΑΛΙΥΕΒ,

Δ. ΣΠΙΕΛΜΑΝΝ,

Σ.Ε. ΤΕΒΕΝΣ,

Γ. ΜΑΛΙΝΒΕΡΝΙ,

και τον Γραμματέα του Τμήματος, Σ. ΝΙΕΛΣΕΝ.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 31 Μαΐου 2007.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω

ημερομηνία :

### **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 32155/04) προσφυγής, την οποία κατέθεσαν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας δύο Βρετανοί υπήκοοι, οι Francis Edward Noel Baker και Edward Noel Baker («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 25 Αυγούστου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τον Δικηγόρο Αθηνών Ι. Παπαρρηγόπουλο. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Σ. Σπυρόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Μ. Παπίδα, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Αν και πληροφορήθηκε το δικαίωμά της να λάβει μέρος στην ακροαματική διαδικασία (άρθρο 36 παρ. 1 της Συμβάσεως και 44 παρ. 1 του Κανονισμού Διαδικασίας), η Βρετανική Κυβέρνηση δεν θέλησε να κάνει χρήση του δικαιώματος αυτού.

3. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες διετύπωναν παράπονα, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, σχετικώς προς τη διάρκεια της αστικής δίκης την οποία είχαν εγείρει προκειμένου να προβάλουν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματά τους.

4. Με την από 29 Ιουνίου 2006 απόφαση, το Δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή ως εν μέρει παραδεκτή.

5. Τόσο οι προσφεύγοντες όσο και η Κυβέρνηση κατέθεσαν εγγράφως παρατηρήσεις επί της ουσίας της υποθέσεως (άρθρο 59 παρ. 1 του Κανονισμού Διαδικασίας).

### **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ**

6. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν αντιστοίχως το 1920 και το 1948 και διαμένουν στη νήσο Εύβοια.

7. Στο επίκεντρο της παρούσας διαφοράς ευρίσκεται ένα δάσος 42.936.000 τ.μ., το οποίο αγόρασαν οι πρόγονοι των προσφευγόντων κατά τον 19<sup>ο</sup> αιώνα. Το 1984, έλαβε χώρα η έξωση των ενδιαφερομένων από τη δασική έκταση, την οποία εκμεταλλεύονταν για δασοκομικούς σκοπούς και επί της οποίας το Ελληνικό Δημόσιο διεκδικούσε ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

8. Στις 6 Οκτωβρίου 1992, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χαλκίδος, με την οποία ζητούσαν να αναγνωρισθούν κύριοι της εν λόγω εκτάσεως.

9. Στις 19 Νοεμβρίου 1993, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Χαλκίδος διέταξε την προσκόμιση αποδείξεων, προκειμένου να επιτραπεί στους προσφεύγοντες να υποστηρίξουν τους ισχυρισμούς τους (απόφαση 60/1993). Κατά την αποδεικτική διαδικασία, η οποία διήρκεσε πλέον των πέντε ετών, οι διάδικοι ζήτησαν κατ' επανάληψη την αναβολή της συζήτησεως. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, η υπόθεση συζητήθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1999.

10. Στις 20 Ιανουαρίου 2000, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Χαλκίδος ανεγνώρισε τους προσφεύγοντες και το Ελληνικό Δημόσιο ως εξ αδιαιρέτου συγκυρίους της εκτάσεως (απόφαση 55/2000).

11. Στις 18 Σεπτεμβρίου 2000, το Ελληνικό Δημόσιο εφεσίβαλε την απόφαση αυτή. Στις 16 Μαρτίου 2001, ένας εδρεύων στην περιοχή αγροτικός συνεταιρισμός παρενέβη στη διαδικασία υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

12. Στις 18 Ιανουαρίου 2002, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (Εφ.Αθ. 354/2002).

13. Στις 4 Απριλίου 2002, το Ελληνικό Δημόσιο κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως.

14. Στις 10 Απριλίου 2002, ο αγροτικός συνεταιρισμός κατέθεσε, και αυτός, αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως 354/2002.

15. Στις 17 Μαρτίου 2004, ο Άρειος Πάγος απέρριψε τις αιτήσεις αναιρέσεως (Α.Π. 325/2004 και 320/2004).

## **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**

### **I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΠΑΡ. 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ**

16. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάσθηκε η αρχή της «ευλόγου προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...)»

#### **A. Περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη**

17. Η επίδικη διαδικασία άρχισε στις 6 Οκτωβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Πολυμελές Πρωτοδικείο Χαλκίδος, και έληξε στις 17 Μαρτίου 2004, ημερομηνία εκδόσεως των αποφάσεων 325/2004 και 320/2004 του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε, επομένως, πλέον των ένδεκα ετών και πέντε μηνών για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

#### **B. Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας**

18. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι επρόκειτο για μια ιδιαιτέρως πολύπλοκη υπόθεση και ότι βάσει των σχετικών προς τη διαδικασία ημερομηνιών επιβεβαιώνεται η απουσία επιμέλειας εκ μέρους των ενδιαφερομένων, οι οποίοι δεν ενδιαφέρθηκαν να επισπεύσουν τη διαδικασία και οι οποίοι συναίνεσαν σε όλες τις αναβολές ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χαλκίδος.

19. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι η διάρκεια της σχετικής προς την υπόθεσή τους διαδικασία υπήρξε υπερβολική και ότι για τις αναβολές και τις καθυστερήσεις, οι οποίες σημειώθηκαν στο πλαίσιο της υποθέσεώς τους, αποκλειστικώς ευθύνεται το Ελληνικό Δημόσιο.

20. Το Δικαστήριο υπομνήσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n° 30979/96, παρ. 43, CEDH 2000-VII).

21. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Frydlender*).

22. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το

Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Αν και η δικογραφία παρουσίαζε κάποια πολυπλοκότητα και οι διάδικοι ευθύνονται για ορισμένες καθυστερήσεις κατά τη διεξαγωγή της δίκης, το

Δικαστήριο εκτιμά, ωστόσο, ότι τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν για να απαλλαγούν οι δικαστικές αρχές από την ευθύνη που υπέχουν όσον αφορά τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

## **II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ**

23. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

### **A. Ζημία**

24. Οι προσφεύγοντες ζητούν 75.000 ευρώ έκαστος για υλική ζημία, «για κάθε έτος υπερβολικής επιμηκύνσεως της διεξαγωγής της διαδικασίας». Ζητούν, περαιτέρω, 30.000 ευρώ έκαστος για ηθική ζημία.

25. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα περί υλικής ζημίας και εκτιμά ότι και μόνον η διαπίστωση παραβιάσεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση όσον αφορά την ηθική ζημία.

26. Το Δικαστήριο υπομνήσκει ότι η διαπίστωση παραβιάσεως της Συμβάσεως, στην οποία κατέληξε, οφείλεται αποκλειστικώς στην παραβίαση του δικαιώματος των ενδιαφερομένων να εκδικασθεί η υπόθεσή τους εντός «ευλόγου προθεσμίας». Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν διακρίνει κάποιον αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στη διαπιστωθείσα παραβίαση και σε οποιαδήποτε υλική ζημία που τυχόν υπέστησαν οι προσφεύγοντες. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις των προσφευγόντων κατά το μέρος αυτό. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν βεβαία ηθική ζημία. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, το Δικαστήριο επιδικάζει σε κάθε έναν προσφεύγοντα το ποσό των 10.000 ευρώ για την αιτία αυτή, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

### **B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη**

27. Οι προσφεύγοντες ζητούν, περαιτέρω, 5.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Προς τούτο,

προσκομίζουν τιμολόγιο 4.000 ευρώ εκδοθέν επ' ονόματι του δικηγόρου τους.

28. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το αίτημα αυτό είναι υπερβολικό, δεδομένου ότι το Δικαστήριο απέρριψε πολλές από τις αιτιάσεις των προσφευγόντων.

29. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* [GC], n° 31107/96, παρ. 54, CEDH 2000-XI).

30. Στην παρούσα υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων τα οποία έχει στη διάθεσή του και των ως άνω κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει από κοινού στους προσφεύγοντες το ποσό των 4.000 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

### **Γ. Τόκοι υπερημερίας**

31. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας βάσει του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπεζής, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

### **ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,**

1. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

2. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει σε κάθε έναν προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως, 10.000 ευρώ (δέκα χιλιάδες ευρώ) για ηθική ζημία και το συνολικό ποσό των 4.000 ευρώ (τέσσερις χιλιάδες ευρώ) για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπεζής, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

3. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποιήσεως κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 21 Ιουνίου 2007 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού

Διαδικασίας.

- υπογραφή -

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος